

D V. 2 Behistunský nápis

Tento najdlhší naratívny staroperzský prameň sa nachádza na skalnom brale pri hlavnej ceste medzi Babyloniou a Médiou. Nápis bol pomenovaný podľa pohoria Behistun,¹ do ktorého skalnej steny bol vo výške približne sto metrov vytesaný. Pohorie sa nachádza neďaleko starovekej Ekbatany.² Nápis bol vytesaný okolo reliéfu, zobrazujúceho kráľa Dareia a porazených protikráľov. Vytesali ho v troch jazykoch – staroperzštine, elamčine a babylončine. Odseky 71–76 sú iba v staroperzštine. Svojou trojjazyčnosťou poskytol kľúč k porozumeniu elamčiny a k ujasneniu staroperzského písma, gramatiky a jazyka.³ Býva považovaný za najstarší známy staroperzský nápis vôbec.⁴

Nápis dal zapísať kráľ Dareios krátko po roku 521 pred n. l. Legitimizuje ho ako právoplatného panovníka a podáva obraz o udalostiach spojených s jeho nástupom na trón a udalostiach, ktoré sa odohrali krátko po jeho nástupe. Dareios sa na ňom dal zobrazit' ako obnoviteľ politického, hospodárskeho a náboženského poriadku krajiny. Nápis je však jednostranným pohľadom na udalosti. Časť odborníkov v súčasnosti dokonca považuje niektoré zásadné pasáže nápisu iba za Dareiove fikcie. Predovšetkým panuje nedôvera k jeho formulácii kráľovskej genealógie. Prvýkrát sa v nej objavuje kráľovský prapredok Achajmenes, ktorý Dareia spája s kráľovskou dynastiou a oprávňuje ho tak nárokovať si na trón. Pozornosť púta aj Dareiov výklad o jeho nástupe na trón. Snaží sa presvedčiť, že na trón nastúpil potom, čo z neho zvrhol mága Gaumatu a nie kráľa Bardiju. Gaumata sa mal pritom za Bardiju podľa nápisu iba vydávať. Aby podčiarkol nelegitímnosť vlády svojho predchodcu, zdôrazňuje jeho zlú hospodársku a náboženskú politiku.

Antické pramene sa vo veľa detailoch často od obsahu nápisu odlišujú. Herodotos tvrdí, že Dareios po povstaní nastúpil na základe vzájomnej dohody medzi sprisahancami, nie na základe svojich dynastických nárokov. Podľa Aischyla to dokonca nebol mág, ale právoplatný panovník, koho Dareios odstránil z trónu. Aischyles tiež prišiel s variantom, že povstanie proti panovníkovi vypuklo kvôli spôsobu jeho vlády a nie kvôli jeho identite. V základných rysoch sa však Herodotos, Ktésias a Justinus s nápisom zhodujú, čo vyplýva bezpochyby z toho, že text nápisu bol ako súčasť Dareiovej propagandy rozšírený po celej ríši. Fragmenty babylonskej

¹ Tiež Bisustun, Bísotún, Bísitan, alebo Bísítun.

² Pravdepodobne dnešný Hamadán.

³ Pozri viac WIESEHÖFER, J. *Das Antike Persien: von 550 v. Chr. Bis 650 n. Chr.* Zurich, 1993, s. 309 – 22.

⁴ Časť vedeckej verejnosť s tým nesúhlasí. Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire.* London – New York, 2007, zv. I., s. 152.

verzie sa našli v samotnom Babylone, kde sa však Dareios neodvolával na Ahura Mazdu, ale na miestne božstvo, Marduka.⁵ V Elefantíne, v Egypte, sa našla aramejská kópia nápisu zaznamenaná na papyre z neskorého piateho storočia pred n. l. To, že sa viaceré časti z nápisu dostali aj do diel antických historikov, poukazuje na efektívnosť perzskej propagandy.⁶

Jazykové verzie Behistunského nápisu sú rozmiestnené okolo reliéfu, vyobrazujúceho Dareia a porazených protikráľov.

Prvý stĺpec

1. Ja som Dareios,⁷ veľký kráľ, kráľ kráľov,⁸ kráľ v Perzii, kráľ krajín, syn Hystaspa,⁹ vnuk Arsama,¹⁰ Achajmenovec.
2. Kráľ Dareios vyhlasuje: Môj otec je Hystaspes; Hystaspov otec je Arsames; Arsamov otec je Ariaramnes¹¹; Ariaramnov otec je Teispes¹²; Teispov otec je Achajmenes.¹³
3. Kráľ Dareios vyhlasuje: Z tohto dôvodu sa voláme Achajmenovci. Od pradávna sme vznešení; od pradávna sme kráľovskí.
4. Kráľ Dareios vyhlasuje: Ôsmi z našej rodiny boli kráľmi predtým; ja som deviaty; deviaty kráľi sme nastúpili za sebou.
5. Kráľ Dareios vyhlasuje: Z vôle Ahura Mazdu¹⁴ som kráľ; Ahura Mazda mi udelil kráľovstvo.
6. Kráľ Dareios vyhlasuje: Toto sú krajiny, ktoré ma poslúchajú; z vôle Ahura Mazdu som bol ich kráľ: Perzia, Elam, Babylónia, Asýria, Arábia, Egypt, morské krajiny,¹⁵ Lýdia, Iónia,

⁵ Pozri viac VOIGTLANDER, Elizabeth. *Corpus Inscriptionum Iranicarum: Babylonian Version*. London, 1978.

⁶ Pozri viac GREENFIELD, C. Jonas – PORTEN, Bezalel. *Aramaic Versions of the Achaemenian Inscriptions*. London, 1982.

⁷ Staroperzsky Dárjavauš.

⁸ Týmto titulom sa často nechávali titulovať kráľi v Urartu. Pre Urartské vplyvy na Achajmenovskú Perziu pozri SEIDL, U. *Achaemenidische Entlehnungen aus der urartäischen Kultur*. IN: *Achaemenid History VIII*, Leiden, 1994, s. 107 – 129.

⁹ Staroperzsky Vištáspa.

¹⁰ Staroperzsky Aršáma.

¹¹ Staroperzsky Arijámna.

¹² Staroperzsky Čišpiš.

¹³ Staroperzsky Hachámániš.

¹⁴ Najvyššie iránske božstvo, zároveň jediný boh, ktorý je menom spomínaný na nápisoch Dareia I., Dareia II., Xerxa I. a Artaxerxa I.

¹⁵ V ostatných staroperzských nápisoch podobný termín chýba a je neisté, ktorú časť ríše tento názov označuje. LECOQ, P. *Les Inscriptions de la Perse achéménide: traduit du vieux perse, de l'élamite, du babylonien et de*

Média, Arménia, Kapadócia, Partia, Drangiana, Ária, Chorazmia, Baktria, Sogdiana, Gandhara, Skýtia, Sattagydia, Arachózia, Maka; spolu dvadsať tri krajín.

7. Kráľ Dareios vyhlasuje: Toto sú krajiny, ktoré ma poslúchali, z vôle Ahura Mazdu, boli moji verní poddaní; prinášali mi tribút; čo som im povedal, či v noci alebo cez deň, oni to urobili.

8. Kráľ Dareios vyhlasuje: Spomedzi týchto ľudí, človeka, ktorý bol lojálny, toho som odmenil; toho ktorý bol nespoľahlivý, som potrestal; z vôle Ahura Mazdu, títo ľudia rešpektovali moje zákony¹⁶; v súlade s tým čo im bolo mnou povedané, oni jednali.

9. Kráľ Dareios vyhlasuje: Ahura Mazda mi udelil kráľovstvo; Ahura Mazda mi pomáhal kým som nezískal toto kráľovstvo; z vôle Ahura Mazdu ja vlastním kráľovstvo.

10. Kráľ Dareios vyhlasuje: Toto je to, čo bolo mnou vykonané potom, čo som sa stal kráľom: Kýrov syn, menom Kambýses, z našej rodiny, on tu bol kráľom; tento Kambýses mal brata menom Bardija; on mal tú istú matku, toho istého otca ako Kambýses; potom Kambýses zabil toho Bardiju; keď Kambýses zavraždil Bardiju, ľud nevedel, že Bardija bol zavraždený; potom, odišiel do Egypta. Keď Kambýses odišiel do Egypta, ľud sa stal nelojálny; a lož sa šírila medzi ľuďmi v Perzii a v Médii a v ďalších krajinách.

11. Kráľ Dareios vyhlasuje: Vtedy bol jeden muž, mág menom Gaumata¹⁷; on sa vzbúril v Paišijauváde.¹⁸ Tam je hora menom Arakadriš, odtiaľ – prešlo štrnásť dní mesiaca vijachna¹⁹ keď sa vzbúril. On takto klamal ľudu: „Ja som Bardija, syn Kýra, brat Kambýsa.“ Potom sa všetok ľud vzbúril proti Kambýsovi; prešli k nemu Perzia a Média, tak, ako aj iné provincie.²⁰ Uchvátil kráľovstvo; prešlo deväť dní mesiaca garmapada²¹, vtedy ovládol kráľovstvo. Potom Kambýses zomrel vlastnou smrťou.²²

l'araméen, présenté et annoté par Pierre Lecoq. Paris, 1997, s. 141.

¹⁶ Preklad na základe staroperzského termínu *data*, ktorý sa objavuje na viacerých nápisoch, ale neznamená zákonník v pravom zmysle slova, ale symbolicky vyjadruje autoritu kráľovskej moci. LECOQ, P. *Les Inscriptions de la Perse achéménide: traduit du vieux perse, de l'élamite, du babylonien et de l'araméen, présenté et annoté par Pierre Lecoq.* Paris, 1997, s. 167.

¹⁷ Babylonská verzia označuje Gaumatu ako Méda a nespomína, že by bol mágom. Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire.* London – New York, 2007, zv. I., s. 152.

¹⁸ Mesto ležalo pravdepodobne blízko Pasargád.

¹⁹ 11. marec 522, Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire.* London – New York, 2007, zv. I., s. 143.

²⁰ Najstarší babylonský dokument spomínajúci Bardiju ako kráľa pochádza zo štrnásteho apríla 522. Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire.* London – New York, 2007, zv. I., s. 152.

²¹ 1. júl 522, Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire.* London – New York, 2007, zv. I., s. 143.

²² V minulosti bádatelia kalkulovali a j s možnosťou, že toto vyjadrenie je narážkou na samovraždu. Ani staroperzský nápis, ani ďalšie formy to nepotvrdzujú. Všeobecne sa dnes prijíma názor, že perzský text nijako spôsob Kambýsovej smrti nešpecifikuje. HORNBLLOWER, Simon. *A Commentary on Herodotus.* s. 462. V ostatných jazykových verziách nápisu sa dokonca iba jednoducho konštatuje „on zomrel“. Pozri KUHRT, A.

12. Kráľ Dareios vyhlasuje: Toto kráľovstvo, ktoré mág Gaumata odobral Kambýsovi, toto kráľovstvo dlho patrilo našej rodine. Potom mág Gaumata ho odobral Kambýsovi; zaujal pre seba Perziu, Médiu, ako aj iné krajiny; privlastnil si ich, stal sa kráľom.

13. Kráľ Dareios vyhlasuje: Nebol žiaden muž, ani Peržan ani Méd, ani ktokoľvek z našej rodiny, kto mohol odobrať kráľovstvo Gaumatovi mágovi. Ľud sa ho veľmi bál, (mysliac si), že zabije veľa ľudí, ktorí predtým poznali Bardiju. Tu je ten dôvod, že mohol zabiť ľudí: „Aby nevedeli, že ja nie som Bardija, syn Kýra.“ Nikto sa neodvážil povedať niečo o mágovi Gaumatovi, kým som neprišiel. Potom som vzýval Ahura Mazdu; Ahura Mazda mi priniesol pomoc. Desať dní mesiaca bágajádiš prešlo,²³ vtedy som ja s niekoľkými mužmi zabil mága Gaumatu²⁴ a jeho najprednejších nasledovníkov. Pevnosť menom Sikajauvatiš, kraj menom Nisája v Médii, to je kde som ho zabil.²⁵ Odobral som mu kráľovstvo; s pomocou Ahura Mazdu, ja som sa stal kráľ; Ahura Mazda mi udelil kráľovstvo.

14. Kráľ Dareios vyhlasuje: Kráľovstvo, ktoré bolo odobrané našej rodine, ja som ho znovu založil, ja som ho navrátil na svoje miesto. V súlade s tým, čo bolo predtým, spravil som svätyne, ktoré Mág Gaumata zničil. Navrátil som ľudu pastviny a stáda, domácich otrokov²⁶ a majetky, ktoré im mág Gaumata odobral. Založil som opäť krajinu od základov, Perziu, Médiu a ďalšie krajiny. V súlade s tým čo bolo predtým, priniesol som naspäť, čo bolo odobraté. Z vôle Ahura Mazdu, toto je čo som spravil. Namáhal som sa kým som neprinavrátim náš dom na jeho legitímne miesto, ako (to bolo) predtým; s pomocou Ahura Mazdu, ja som sa namáhal takým spôsobom, aby mág Gaumata náš dom nechudobnil.

15. Kráľ Dareios vyhlasuje: Toto je čo som spravil potom, čo som sa stal kráľom.

16. Kráľ Dareios vyhlasuje: Potom, čo som zabil mága Gaumatu, muž prezývaný Ačina, syn Upadarmu, sa vzbúril v Elame. K ľudu prehlásil toto: „Ja som kráľ v Elame.“ Potom sa Elamiti vzbúrili; prešli k Ačinovi; on sa stal kráľom v Elame. A muž, Babylončan, prezývaný Nidintu-

The Persian Empire. London – New York, 2007, zv. I., s. 153.

²³ 29. september 522, Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 143. Výber tohto dňa pre sprisahanie nemusel byť náhodný, lebo presne v ten deň prebiehali náboženské oslavy, neskôr pomenované ako „festival Mithru“. Počas osláv mohlo byť jednoduchšie preniknúť ku kráľovi, na druhej strane dátum osláv mohol byť stanovený práve kvôli tomu, že v ten deň bol zabitý mág. Pozri viac ASHERI, D. - LLOYD, A. - CORCELLA, A. *A Commentary on Herodotus Books I – IV*. Oxford, 2007, s. 471.

²⁴ Posledný známy dokument, ktorý Bardija vydal je datovaný na 20. september 522. Pre babylonské texty, vydané Bardijom pozri GRAZIANI, S. *Testi editi ed inediti datati al regno di Bardiya*. Napoli, 1991.

²⁵ Kraj v Médii, podľa Herodota známy výbornými koňmi. HERODOTOS III, 106.

²⁶ Alebo osobný majetok, pozri TOLMAN, H. C. *The Behistan Inscription of King Darius*. Nashville, 1908, s. 13.

Bel,²⁷ syn Kin-zera,²⁸ sa vzbúrili v Babylone; on klamal ľudu takto: „Ja som Nabukadnesar, syn Nabonida.“ Potom celý babylonský ľud prešiel k Nidintu-Belovi; Babylónia sa vzbúrila; on uchwátil kráľovstvo v Babylone.²⁹

17. Kráľ Dareios vyhlasuje: Tak vtedy som poslal (vojsko) do Elamu.³⁰ Ten Ačina bol ku mne privedený ako väzeň; zabil som ho.

18. Kráľ Dareios vyhlasuje: Potom som išiel do Babylonu proti Nidintu-Belovi, ktorý sa sám seba nazýval Nabukadnesar. Armáda Nidintu-Bela držala Tigris. Tam sa rozložil a voda nebola prebroditel'ná. Tak som umiestnil moje vojsko na kože³¹; jednu časť som umiestnil na ľavy,³² pre ostatných som priviezol kone. Ahura Mazda mi pomohol; z vôle Ahura Mazdu sme prekročili Tigris. Tam som úplne porazil vojsko Nidintu-Bela: prešlo dvadsať šesť dní mesiaca ácijadija,³³ keď sme bojovali v bitke.³⁴

19. Kráľ Dareios vyhlasuje: Potom som išiel do Babylonu. Ale keď som ešte nedosiahol Babylon, mesto nazývané Zazana,³⁵ vedľa Eufratu – tam tento Nidintu-Bel, ktorý sám seba prezýval Nabukadnesar, prišiel s armádou proti mne, aby mi ponúkol bitku. Potom sme bojovali bitku; Ahura Mazda mi pomohol; z vôle Ahura Mazdu som úplne porazil vojsko Nidintu-Bela. Zostatok (vojska) bol zatlačený do vody. Prešli dva dni mesiaca anámaka,³⁶ keď sme bojovali v tejto bitke.³⁷

Druhý stĺpec

²⁷ Babylonská forma mena, staroperzsky Nadintabaira.

²⁸ Babylonská forma mena, staroperzsky Ainara.

²⁹ Babylonské dokumenty vydané Nabukadnesarom (III), sú datované od 3. októbra 522 do 8. decembra 522. s. 153.

³⁰ Verzie v Elamčine a Babylončine znejú: „poslal som posla do Elamu.“ Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 153.

³¹ Na asýrskych reliéfoch sa často objavujú vojaci prechádzajúci riekou na nafúknutých kožiach. STRÖMMENGER, E. - HIRMER, M. *Five thousand years of the art of Mesopotamia. Photos, by Max Hirmer*. New York, 1964, s. 204.

³² Len zriedkavo cestovali vojaci na ľavých, tie slúžili najčastejšie iba na prepravu batožiny. Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 153.

³³ 13. december 522, Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 144.

³⁴ Verzia v babylončine dodáva: „Zabili sme ich všetkých a nezobrali sme žiadnych zajatcov.“ s. 153.

³⁵ Babylonské mesto neďaleko Sipparu.

³⁶ 18. december 522, Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 144.

³⁷ Verzia v babylončine dodáva: „Zabili sme ich všetkých a nezobrali sme žiadnych zajatcov.“ Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 153.

20. Kráľ Dareios vyhlasuje: Potom Nidintu-Bel utiekol s niekoľkými jazdcami. Išiel do Babylonu. Vtedy som išiel do Babylonu. Z vôle Ahura Mazdu som získal Babylon aj Nidintu-Bela. Potom som toho Nidintu-Bela zabil v Babylone.³⁸

21. Kráľ Dareios vyhlasuje: Zatiaľ, čo som bol v Babylone, toto sú krajiny, ktoré sa proti mne vzbúрили: Perzia, Elam, Média, Asýria, Egypt, Partia, Margiana, Sattagydia, Skýtia.

22. Kráľ Dareios vyhlasuje: Muž prezývaný Martija, syn Çinkachriho – mesto nazývané Kuganaka, v Perzii, bolo jeho domovom. Vzbúril sa v Elame; vyhlasoval ľudu, „Ja som Imaniš,³⁹ kráľ v Elame.“

23. Kráľ Dareios vyhlasuje: V tom čase som bol blízko Elamu. Vtedy sa ma Elamčania obávali; zajali toho Martiju, ktorý bol ich veliteľom a zabili ho.

24. Kráľ Dareios vyhlasuje: Muž nazývaný Fraortes,⁴⁰ Méd, sa vzbúril v Médii. Ľudu prehlasoval: „Ja som Chšathrita z rodiny Kyaxara.“ Potom sa médska armáda, ktorá bola v kráľovskom dome, vzbúрила proti mne. Prešla k Fraortovi. On sa stal kráľom v Médii.

25. Kráľ Dareios vyhlasuje: Perzské a médske vojsko, ktoré bolo so mnou, bolo malé. Vtedy som vyslal vojsko. Peržana nazývaného Hydarnes,⁴¹ môjho poddaného, som urobil ich veliteľom. Hovoril som k nim takto, „Choďte, zrazte to médske vojsko, ktoré samo seba nenazýva mojím.“ Potom ten Hydarnes išiel so svojou armádou. Keď dosiahol Médiu – mesto nazývané Maru,⁴² v Médii – tam bojoval s Médmi. On, ktorý bol veliteľom medzi Médmi nebol tam v tom čase. Ahura Mazda mi pomohol; z vôle Ahura Mazdu, moje vojsko úplne porazilo povstalecké vojsko. Prešlo dvadsať sedem dní mesiaca anámaka,⁴³ vtedy medzi sebou bojovali v bitke.⁴⁴ Potom moje vojsko – oblasť nazývaná Kampada⁴⁵ v Médii – tam čakalo na mňa kým som neprišiel do Médie.

³⁸ Nastarší dokument, ktorý vydal Dareios I. v Babylone je z januára 521. Verzia v babylončine dodáva: „Vtedy v Babylone som ukrižoval Nidintu – Bela a vznešených, ktorí boli s ním. Toto je čo som urobil v Babylone.“ Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 153.

³⁹ Tento panovník sa objavuje na tabuľkách zo Súz, datovaných na začiatok šiesteho storočia.

⁴⁰ Staroperzsky Fravartiš.

⁴¹ Staroperzsky Vidarna.

⁴² Inak neznáme mesto.

⁴³ 12. január 521, Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 145.

⁴⁴ Na tomto mieste babylonská verzia pokračuje nasledovne: „Zabili 3827 a zajali 4329 zajatcov. Potom Hydarnes nepodnikol iné ťaženie proti Médii. V meste Kampada v Médii, tam čakali na mňa kým som neprišiel do Médie. Vtedy prišli ku mne do Ekbatany.“ Aramejská verzia je podobná, líši sa iba v číslach. Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., 153.

⁴⁵ Mesto nie je lokalizované.

26. Kráľ Dareios vyhlasuje: Arménec nazývaný Dadaršiš, môj poddaný, poslal som ho do Arménie. Hovoril som k nemu takto, „Chod! To povstalecké vojsko, ktoré samo seba nenazýva mojím, znič ho!“ Potom Dadaršiš odpochoval. Keď prišiel do Arménska, vzbúrenci sa zhromaždili a pochodovali proti Dadaršišovi, aby sa s ním stretli v bitke. Dedina nazývaná Zuza,⁴⁶ v Arménsku – tam sa stretli v bitke. Ahura Mazda mi pomohol; z vôle Ahura Mazdu moje vojsko úplne porazilo to povstalecké vojsko. Prešlo osem dní mesiaca thúraváhara;⁴⁷ vtedy bojovali v bitke.⁴⁸

27. Kráľ Dareios vyhlasuje: Po druhý krát sa vzbúrenci zhromaždili; vyrazili proti Dadaršišovi, aby sa s ním stretli v bitke. Pevnosť nazývaná Tigra,⁴⁹ v Arménsku – tam sa stretli v bitke. Ahura Mazda mi pomohol; z vôle Ahura Mazdu, moje vojsko úplne porazilo vzbúrené vojsko. Prešlo osemnásť dní mesiaca thúraváhara;⁵⁰ vtedy bojovali v bitke.⁵¹

28. Kráľ Dareios vyhlasuje: Po tretí krát sa vzbúrenci zhromaždili; vyšli proti Dadaršišovi, aby sa stretli v bitke. Pevnosť nazývaná Ujama v Arménsku⁵² – tam sa stretli v bitke. Ahura Mazda mi pomohol; z vôle Ahura Mazdu, moje vojsko úplne porazilo to povstalecké vojsko. Prešlo deväť dní mesiaca tháigraciš;⁵³ vtedy bojovali v bitke.⁵⁴ Potom, Dadaršiš čakal na mňa kým som neprišiel do Médie.

29. Kráľ Dareios vyhlasuje: Potom Peržan nazývaný Vaumisa, môj poddaný, poslal som ho do Arménska. Hovoril som k nemu takto: „Chod! Toto povstalecké vojsko, ktoré sa samo seba nenazýva mojím, znič ho!“ Potom Vaumisa odpochoval. Keď prišiel do Arménska, vzbúrenci sa zhromaždili; vyšli proti Vaumisovi, aby sa s ním stretli v bitke. Región nazývaný Izala,⁵⁵ v Asýrii – tam sa stretli v bitke. Ahura Mazda mi pomohol; z vôle Ahura Mazdu moje vojsko úplne porazilo to povstalecké vojsko. Prešlo pätnásť dní mesiaca anámaka⁵⁶ vtedy bojovali v bitke.

⁴⁶ Miesto je inak neznáme.

⁴⁷ 21. máj 521, Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 145.

⁴⁸ Aramejská verzia dodáva: „Zabili 827 z nich a zajali x+6“. KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 154.

⁴⁹ Miesto nie je presnejšie lokalizované.

⁵⁰ 31. máj 521, Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 145.

⁵¹ Verzia v babylončine dodáva: „Zabili 546 a zajali 520 zajatcov.“ Aramejská verzia spomína až 5046 mŕtvych.

⁵² Presnejšie lokalizovaná nie je.

⁵³ 21. jún 521, Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 145.

⁵⁴ Babylonská verzia pridáva: „Zabili 427 a zajali 525 zajatcov. Potom Dadaršiš nepodnikol žiadnu výpravu; čakali na mňa kým som prišiel do Médie.“ Aramejská verzia sa odlišuje v počte zajatcov. Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 154.

⁵⁵ Pravdepodobne novoasýrska Izalla, západne od Tur Abdinu, známa svojim vínom.

⁵⁶ 31. december 522, Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 145.

30. Kráľ Dareios vyhlasuje: Po druhý krát sa vzbúrenci zhromaždili; vyšli proti Vaumisovi, aby sa stretli v bitke. Kraj nazývaný Antijara, v Arménsku⁵⁷ – tam sa stretli v bitke. Ahura Mazda mi pomohol; z vôle Ahura Mazdu, moje vojsko úplne porazilo vojsko vzbúrencov. V posledný deň mesiaca thúraváhara⁵⁸ - vtedy bojovali v bitke.⁵⁹ Vtedy Vaumisa čakal na mňa v Arménsku kým som neprišiel do Médie.

31. Kráľ Dareios vyhlasuje: Potom som opustil Babylon; išiel som do Médie. Keď som prišiel do Médie, mesto nazývané Kunduru,⁶⁰ v Médii – tam tento Fraortes, ktorý sám seba nazýval kráľom v Médii, prišiel so svojou armádou, aby sme sa stretli v bitke. Potom prišlo k bitke. Ahura Mazda mi pomohol; z vôle Ahura Mazdu, som úplne porazil armádu Fraorta. Prešlo dvadsaťpäť dní mesiaca adukanaiša⁶¹ - vtedy sme bojovali v tej bitke.⁶²

32. Kráľ Dareios vyhlasuje: Vtedy tento Fraortes utiekol s pár jazdcami. Miesto nazývané Raga,⁶³ v Médii – on išiel tam. Potom som poslal vojsko, aby ho prenasledovalo. Fraortes bol zajatý; bol privezený predo mňa.⁶⁴ Odsekol som mu jeho nos, uši a jazyk a vytrhol som mu jedno oko. Bol držaný v putách pri vchode do môjho paláca; všetok ľud ho videl. Potom som ho ukrižoval v Ekbatane; a muži, ktorí boli jeho najprednejší nasledovníci, tých som hodil v Ekbatane do pevnosti.⁶⁵

33. Kráľ Dareios vyhlasuje: Muž nazývaný Čičatachma, Sagart'an, sa proti mne vzbúril; povedal ľudu: „Ja som kráľ v Sagartii,⁶⁶ z rodiny Kyaxara.“⁶⁷ Vtedy som poslal perzskú a médsku armádu; Méd nazývaný Tachmaspada, môj poddaný – urobil som ho ich veliteľom. Prehovoril som k nim takto: „Chod'te vpred; povstalecké vojsko, ktoré sa nebude samo nazývať mojím – porazte ho!“ Potom Tachmaspada odtiahol s vojskom; stretol sa v bitke s Čičatachmom. Ahura Mazda mi pomohol; z vôle Ahura Mazdu, moje vojsko porazilo to

⁵⁷ Kraj nie je lokalizovaný presnejšie.

⁵⁸ 11. jún 521, Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 145

⁵⁹ Babylonská verzia pridáva: „Zabili 2045 a zajali 1558.“ Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 154.

⁶⁰ Mesto s podobným názvom sa objavuje v textoch z Persepolu v podobe Kunruš a Kuntarruš, nie je jasné, či ide o tu spomínané Kunduru. Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 154.

⁶¹ 7. máj 521, Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 145.

⁶² Babylonská verzia pridáva: „Zabili sme 34 425 a zajali x mužov.“ Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 154.

⁶³ Neďaleko moderného Teheránu.

⁶⁴ Podľa babylonskej verzie s ním priviezli aj Fraortových vojakov. Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 154.

⁶⁵ Elamská a babylonská verzia dodávajú, že Fraortovým najbližším podporovateľom boli odťaté hlavy a ich telá vystavili v pevnosti v Ekbatane. Babylonská verzia dopĺňa, že ich bolo štyridsať sedem. Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 154.

⁶⁶ Lokácia Sagartie nie je jasná.

⁶⁷ Staroperzsky Uvachštra.

povstalecké vojsko⁶⁸ a zajalo Čičatachmu, priviezlo ho ku mne. Potom som mu odsekol nos, uši,⁶⁹ a vytrhol jedno oko. Bol držaný v putách pri vstupe do môjho paláca; všetok ľud ho videl. Potom som ho ukrižoval v Arbele.⁷⁰

34. Kráľ Dareios vyhlasuje: Toto (je) čo bolo mnou vykonané v Médii.

35. Kráľ Dareios vyhlasuje: Partia a Hyrkania⁷¹ sa vzbúрили proti mne, nazývali sami seba (podporovateľmi) Fraorta. Hystaspes, môj otec, bol v Partii; ľud ho opustil, vzbúril sa.⁷² Potom Hystaspes vyrazil s vojskom, ktoré mu bolo verné. Miesto nazývané Višpauzati,⁷³ v Partii – tam sa stretol v bitke s Partami. Ahura Mazda mi pomohol; z vôle Ahura Mazdu, Hystapes úplne porazil povstalecké vojsko; prešlo dvanásť dní mesiaca vijachna;⁷⁴ vtedy bojovali v bitke.⁷⁵

Tretí stĺpec

36. Kráľ Dareios vyhlasuje: Potom som vyslal k Hystaspovi perzské vojsko z Ragy. Keď toto vojsko dorazilo k Hystaspovi, vtedy Hystaspes zobral vojsko a odpochoval. Miesto nazývané Patigarbana,⁷⁶ v Partii – tam sa stretol v bitke so vzbúrencami. Ahura Mazda mi pomohol; z vôle Ahura Mazdu Hystaspes úplne porazil to povstalecké vojsko. Prešiel jeden deň mesiaca garmapada,⁷⁷ vtedy bojovali v bitke.⁷⁸

37. Kráľ Dareios vyhlasuje: Potom sa stala tá krajina mojou. Toto (je) čo bolo mnou vykonané v Partii.

38. Kráľ Dareios vyhlasuje: Krajina nazývaná Margiana⁷⁹ sa vzbúrila proti mne. Muža nazývaného Frada, Margiančana, urobili veliteľom. Vtedy som vyslal proti nemu Peržana

⁶⁸ Podľa údajov v babylonskej verzii sa bitka odohrala 12. októbra 521. Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 154.

⁶⁹ Babylonská verzia dopĺňa aj jazyk. V staroperzskej verzii ide pravdepodobne o chybu pisára, lebo trest je inak identický s trestom Fraorta v odseku 32.

⁷⁰ Dnešný moderný Erbil na severovýchode Iraku. Babylonská verzia dopĺňuje: „Celkovo bolo mŕtvych a preživších zo vzbúrencov 447.“ Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 155.

⁷¹ Severovýchodný Irán.

⁷² Babylonská verzia upresňuje, že ľud opustil Hystaspa, aby sa pripojil k Fraortovi.

⁷³ Miesto je inak neznáme.

⁷⁴ 8. marec 521, Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 146.

⁷⁵ Babylonská verzia dopĺňuje, že Hystaspes a jeho vojaci zabili 6346 a zajali 4346 mužov.

⁷⁶ Miesto je inak neznáme.

⁷⁷ 12. júl 521, Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 146.

⁷⁸ Babylonská verzia dopĺňuje: „Zabili 6570 z nich a zajali 4192. Potom popravil ich vodcov a aristokratov, ktorí boli s ním – celkovo 80.“ Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 155.

⁷⁹ Krajina, ktorá sa rozkladala v údolí rieky Murghab, prameniacej v horách Afganistanu a siahala až k mestu Merv v dnešnom Tukmenistane, ktoré bolo súčasne hlavnou oázou aj centrom Margiany.

nazývaného Dadaršiš, môjho poddaného, satrapu v Baktrii.⁸⁰ Hovoril som k nemu takto: „Chod', poraz to vojsko, ktoré nenazýva samé seba mojím!“ Potom Dadaršiš odpochodoval s vojskom; stretol sa v bitke s Margiančanmi. Ahura Mazda mi pomohol; z vôle Ahura Mazdu moje vojsko úplne porazilo to povstalecké vojsko. Prešlo dvadsať tri dní mesiaca ačijádija,⁸¹ vtedy bojovali v bitke.⁸²

39. Kráľ Dareios vyhlasuje: Potom sa stala tá krajina mojou. Toto (je) čo bolo mnou vykonané v Baktrii.

40. Kráľ Dareios vyhlasuje: Muž nazývaný Vahjazdata – miesto nazývané Tarava, kraj nazývaný Jutia,⁸³ v Perzii – tam žil. Vzbúril sa v Perzii druhýkrát.⁸⁴ Hovoril ľudu takto: „Ja som Bardija, syn Kýra.“ Potom perzská armáda, ktorá (bola) v paláci (a bola zhromaždená) z Anšanu predtým, sa vzbúrila proti mne, spojila sa s tým Vahjazdatom; on sa stal kráľom v Perzii.

41. Kráľ Dareios vyhlasuje: Potom som odoslal perzské a médske vojsko, ktoré bolo so mnou. Peržan nazývaný Artavardija, môj poddaný, urobil som ho ich veliteľom. Iné perzské vojsko prišlo za mnou do Médie. Potom Artavardija išiel so svojim vojskom do Perzie. Keď prišiel do Perzie – miesta nazývaného Racha,⁸⁵ v Perzii – tam ten Vahjazdata, ktorý nazýval sám seba Bardija, prišiel s vojskom proti Artavardijovi, aby sa s ním stretol v bitke. Potom sa stretli v bitke. Ahura Mazda mi pomohol; z vôle Ahura Mazdu, moje vojsko úplne porazilo vojsko Vahjazdatu. Prešlo dvanásť dní mesiaca thúraváhara,⁸⁶ vtedy bojovali v bitke.

42. Kráľ Dareios vyhlasuje: Potom tento Vahjazdata utiekol s pár jazdcami; išiel do Paišijauvády. Odtiaľ dostal vojsko; opäť pochodoval proti Artavardijovi, aby sa s ním stretol v bitke. Hora nazývaná Parga⁸⁷ – tam sa stretli v bitke. Ahura Mazda mi pomohol; z vôle Ahura Mazdu, moje vojsko úplne porazilo toto vojsko Vahjazdatu; prešlo päť dní mesiaca

⁸⁰ Južný región centrálnej Ázie.

⁸¹ 10. december 522, alebo 28. december 521, Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 146. Neistota v datovaní pramení z toho, že sa nevie, či sa bitka udiala v roku, keď Dareios nastúpil, teda v roku 522, alebo v prvom roku jeho vlády, teda v roku 521. Rykle Borger sa priklonil vo svojej práci zameranej na chronológiu udalostí zaznamenaných na Behistunskom nápise k roku 521. BORGER, R. *Die Chronologie des Darius – Denkmals am Behistun – Felsen*. Göttingen, 1982, s. 118 – 22.

⁸² Babylonská verzia dopĺňa: „On popravil Fradu a vznešených, ktorí boli s ním, celkovo 46. Zabil 552xx a zajal 6572.“ Aramejská verzia vynecháva informáciu o poprave a počet zabitých stanovuje na 5524x a zajatých na 6972. Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 155.

⁸³ Ani miesto ani kraj nie sú presne lokalizované.

⁸⁴ Dareios tu naráža na to, že sa stalo druhý krát, že niekto, kto sa vydával za Bardiju, vzbúril Perziu.

⁸⁵ Nie je presne lokalizované.

⁸⁶ 24. máj 521, Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 147.

⁸⁷ Pravdepodobne novoperzský Purg.

garmapada,⁸⁸ vtedy bojovali v bitke a zajali Vahjazdatu a zajali jeho najvýznamnejších nasledovníkov.⁸⁹

43. Kráľ Dareios vyhlasuje: Potom ten Vahjazdata a muži, ktorí boli jeho najvýznamnejší nasledovníci – miesto nazývané Huvadaicaja,⁹⁰ v Perzii – tam som ich ukrižoval.⁹¹

44. Kráľ Dareios vyhlasuje: Toto (je) čo bolo mnou vykonané v Perzii.

45. Kráľ Dareios vyhlasuje: Ten Vahjazdata, ktorý nazýval sám seba Bardija, vyslal vojsko do Arachózie⁹² – Peržan nazývaný Vivana, môj poddaný, satrapa v Arachózii – proti nemu (vyslal to vojsko); urobil jedného muža ich veliteľom. Hovoril k nim takto: „Chod’te, porazte Vivanu a to vojsko, ktoré sa samo seba nazýva kráľa Dareia!“ Potom, toto vojsko, ktoré Vahjazdata vyslal, pochodovalo proti Vivanovi, aby sa s ním stretlo v bitke. Pevnosť nazývaná Kapiškani⁹³ – tam sa stretli v bitke. Ahura Mazda mi pomohol; z vôle Ahura Mazdu moje vojsko úplne porazilo to povstalecké vojsko. Prešlo trinásť dní mesiaca anámaka,⁹⁴ vtedy bojovali v bitke.⁹⁵

46. Kráľ Dareios vyhlasuje: Ešte raz sa vzbúrenci zhromaždili, vyšli proti Vivanovi, aby sa s ním stretli v bitke. Oblasť nazývaná Gandutava⁹⁶ – tam sa stretli v bitke. Ahura Mazda mi pomohol; z vôle Ahura Mazdu moje vojsko úplne porazilo to povstalecké vojsko. Prešlo sedem dní mesiaca vijachna,⁹⁷ vtedy sa stretli v bitke.⁹⁸

47. Kráľ Dareios vyhlasuje: Potom ten muž, ktorý bol veliteľom tej armády, ktorú Vahjazdata poslal proti Vivanovi, utiekol s malým počtom jazdcov (a) zmizol. Pevnosť nazývaná Aršada v Arachózii – prišiel tam. Potom ho Vivana s vojskom prenasledoval; tam ho zajal a zabil mužov, ktorí boli jeho najvýznamnejšími nasledovníkmi.

⁸⁸ 16. júl 521, Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 147.

⁸⁹ Babylonská verzia dopĺňa ešte pred spomienkou o zajatí Vahjazdatu, že „zabili 6246 z nich a zajali 4464“.

⁹⁰ Dôležité mestské stredisko známe už z obdobia vlády Kambýsa. Podľa všetkého sa stalo súčasťou Persepolu. BRIANT, Pierre. *Histoire de l'Empire perse: De Cyrus à Alexandre*. Paris, 1996, s. 99.

⁹¹ Babylonská verzia udáva počet popravených päťdesiatdva. Podľa aramejskej verzie nebolo všetkých päťdesiat dva zabitých, ale niektorí boli aj zajatí.

⁹² Kraj okolo Kandaháru v Afganistane.

⁹³ Elamská aj babylonská verzia miesto lokalizujú v Arachózii.

⁹⁴ 29. december 522, Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 147

⁹⁵ Podľa babylonskej verzie zabili 4579 mužov a zajali 376x. Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 156.

⁹⁶ Ťažko lokalizovateľné miesto, lebo podľa elamskej verzie sa nachádzalo v Arachózii, ale podľa babylonskej verzie v Sattagydi. Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 156.

⁹⁷ 21. február 521, Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 147.

⁹⁸ Počet mŕtvych stanovuje babylonská verzia na 4579, aramejská verzia k tomu pridáva 3760 zajatcov. Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 156.

48. Kráľ Dareios vyhlasuje: Potom sa kraj stal mojím.

49. Kráľ Dareios vyhlasuje: Zatiaľ čo som bol v Perzii a Médii, opäť druhýkrát, Babylónia sa proti mne vzbúrila. Muž nazývaný Aracha, Arménec, syn Halditu – sa vzbúril v Babylone. Oblasť nazývaná Dubala⁹⁹ – odtiaľ klamal ľudu takto: „Ja som Nabukadnesar, syn Nabonida.“ Potom sa Babylončania vzbúрили proti mne, prešli k Arachovi. Zmocnil sa Babylonu; stal sa kráľom v Babylone.

50. Kráľ Dareios vyhlasuje: Potom som poslal vojsko do Babylonu. Peržan nazývaný Intafernes,¹⁰⁰ môj poddaný – jeho som urobil ich veliteľom. Prehovoril som k nemu takto: „Chod! Poraz to babylonské vojsko, ktoré samo seba nenazýva mojím.“ Vtedy išiel Intafernes do Babylonu s vojskom. Ahura Mazda mi pomohol; z vôle Ahura Mazdu Intafernes porazil to vojsko a (dal) ich do pút. Prešlo dvadsať dva dni mesiaca varkazana,¹⁰¹ vtedy zajal toho Arachu, ktorý klamlivo nazýval samého seba Nabukadnesar a mužov, ktorí boli jeho najvýznamnejšími nasledovníkmi. Ja som dal rozkaz: ten Aracha a muži, ktorí boli jeho najvýznamnejší nasledovníci, boli ukrižovaní v Babylone.¹⁰²

Štvrtý stúpec

51. Kráľ Dareios vyhlasuje: Toto (je) čo bolo mnou vykonané v Babylone.

52. Kráľ Dareios vyhlasuje: Toto (je) čo som spravil, z vôle Ahura Mazdu, v jednom a tom istom roku, potom, čo som sa stal kráľom. Bojoval som v devätnástich bitkách. Z vôle Ahura Mazdu som ich porazil a zajal deväť kráľov. Jeden nazývaný Gaumata, mág, klamal hovoriac: „Ja som Bardija, syn Kýrov“; on vzbúril Perziu. Jeden nazývaný Ačina, Elamčan, klamal hovoriac: „Ja som kráľ v Elame“; on vzbúril Elam. Jeden nazývaný Nidintu-Bel, Babylončan, klamal hovoriac: „Ja som Imani, kráľ v Elame“; on vzbúril Elam. Jeden nazývaný Fraortes, Méd, klamal hovoriac: „Ja som Chšathrita, z rodiny Uvachštru“; on vzbúril Sagartiu. Jeden nazývaný Frada, Margiančan, klamal hovoriac: „Ja som kráľ v Margiane“; on vzbúril Margianu. Jeden nazývaný Vahjazdata, Peržan, klamal hovoriac: „Ja som Bardija, syn Kýra“; on vzbúril

⁹⁹ Podľa babylonskej verzie vypukla vzbura v Ure. Naopak elamská sa zhoduje so staroperzskou. Existenciu Dubaly dokladajú aj babylonské dokumenty. Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 156.

¹⁰⁰ Staroperzsky Vindafarná.

¹⁰¹ 27. november 521, Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 147.

¹⁰² Babylonský text dopĺňa: „Celkový počet mŕtvych a preživších z vojska Arachu bol 2497.“ Pozri KUHRT, A. *The Persian Empire*. London – New York, 2007, zv. I., s. 156.

Perziu. Jeden nazývaný Aracha, Arménčan, klamal hovoriac: „Ja som Nabukadnesar, syn Nabonida“; on vzbúril Babylóniu.

53. Kráľ Dareios vyhlasuje: Toto (sú) deviaty kráľi, ktorých som zajal v týchto bitkách.

54. Kráľ Dareios vyhlasuje: Toto (sú) krajiny, ktoré sa vzbúрили. Klamstvo ich vzbúřilo, lebo títo (muži) klamali ľudu. Potom ich Ahura Mazda dal do mojich rúk; podľa môjho prania, tak som s nimi učinil.

55. Kráľ Dareios vyhlasuje: Ty čo budeš kráľom ďalej, buď pevný v dohliadaní proti klamstvu; muž, ktorý bude nasledovník klamstva – potrestáš ho poriadne, ak si pomyslíš: „Nech je moja krajina bezpečná!“

56. Kráľ Dareios vyhlasuje: Toto som vykonal, z vôle Ahura Mazdu, v jednom a v tom istom roku som to vykonal. Ty, kto budeš čítať tento nápis v budúcnosti, nechaj, aby ťa to, čo (bolo) urobené mnou presvedčí; nemysli si, že je to klamstvo.

57. Kráľ Dareios vyhlasuje: Ja zoberiem na seba hnev Ahura Mazdu, že som to skutočne urobil, nie klamlivo, v jednom a tom istom roku.

58. Kráľ Dareios vyhlasuje: Z vôle Ahura Mazdu, veľa iného bolo tiež vykonaného mnou, čo nebolo napísané na tomto nápise; nebolo to napísané z tohto dôvodu: zo strachu, že ktokoľvek by čítal tento nápis ďalej, pripadalo by mu to príliš veľa, (a tak) by ho to nepresvedčilo, (ale) by si myslel, že je to nepravdivé.

59. Kráľ Dareios vyhlasuje: Tí čo boli kráľmi predom mnou – tak dlho ako boli – nevykonali toľko ako bolo vykonané mnou, z vôle Ahura Mazdu, v jednom a tom istom roku.

60. Teraz, nechaj čo (bolo) urobené mnou presvedčiť ťa; oznám to takto ľudu, neutajuj to! Ak neutajíš tento záznam, (ale) oznámiš (ho) ľudu, nech je Ahura Mazda tvojim priateľom, nech máš veľké potomstvo a nech žiješ dlho!

61. Kráľ Dareios vyhlasuje: Ak utajíš tento záznam a neoznámiš ho ľudu, nech je Ahura Mazda tvoj ničiteľ a nech nemáš žiadne potomstvo!

62. Kráľ Dareios vyhlasuje: Toto som vykonal z vôle Ahura Mazdu v jednom a tom istom roku som to vykonal. Ahura Mazda mi pomohol a iní bohovia, ktorí sú.

63. Kráľ Dareios vyhlasuje: Z tohto dôvodu mi Ahura Mazda pomohol a iní bohovia, ktorí sú: pretože som nebol nelojálny, nebol som nasledovníkom klamstva, nebol som konateľ zla – ani ja ani moja rodina. Konal som podľa spravodlivosti. Ani bezmocným ani mocným som neučinil zlého. Toho kto sa snažil pre môj dom, s tým som zaobchádzal dobre; toho kto konal násilie, som potrestal poriadne.

64. Kráľ Dareios vyhlasuje: Ty kto budeš kráľom ďalej – muž, ktorý bude nasledovníkom klamstva, alebo konateľ zla – k tomu nebud' priateľský, potrestaj ho poriadne.

65. Kráľ Dareios vyhlasuje: Ty kto v budúcnosti zbadáš tento nápis, ktorý som zapísal, alebo tieto sochy, neznič (ich); tak dlho ako budeš mať silu, staraj sa o ne!

66. Kráľ Dareios vyhlasuje: Ak zbadáš tento nápis alebo tieto postavy (a) nezničíš ich, tak dlho ako budeš mať silu, postaráš sa o ne, nech je Ahura Mazda k tebe priateľský, nech máš potomstvo vo veľkom množstve, nech žiješ dlho a čokoľvek budeš robiť, nech to Ahura Mazda pre teba spraví úspešným!

67. Kráľ Dareios vyhlasuje: Ak zbadáš tento nápis alebo tieto sochy (a) zničíš ich a nebudeš sa o ne starať tak dlho ako budeš mať silu, nech je Ahura Mazda tvoj ničiteľ, nech nemáš žiadne potomstvo a čokoľvek budeš robiť, nech ti to Ahura Mazda pokazí!

68. Kráľ Dareios vyhlasuje: Toto (sú) muži, ktorí tam boli v tom čase, keď som zabil mága Gaumatu, ktorý sa nazýval sám seba Bardija. V tom čase títo muži bojovali ako moji stúpenci: (jeden) nazývaný Intafernes, syn Vahjasparuvov, Peržan; (jeden) nazývaný Otanes,¹⁰³ syn Tuchrov, Peržan; (jeden) nazývaný Gobryas,¹⁰⁴ syn Mardoniov, Peržan; (jeden) nazývaný Hydarnes, syn Bagábignov, Peržan; (jeden) nazývaný Megabyzos, syn Dátuvahjov. Peržan; (jeden) nazývaný Ardumaniš, syn Vahaukov, Peržan.

69. Kráľ Dareios vyhlasuje: Ty kto budeš kráľom ďalej, dobre sa postaraj o rodinu týchto mužov.

70. Kráľ Dareios vyhlasuje: Z vôle Ahura Mazdu, toto (je) forma nápisu, ktorú som urobil. Okrem toho bol v árijčine.¹⁰⁵ Bol umiestnený na obidve, na hlinené tabuľky a na pergamen.¹⁰⁶ Okrem toho som tiež urobil svoju podobizeň (?); okrem toho som tiež urobil rodokmeň. A bolo

¹⁰³ Staroperzsky Utána.

¹⁰⁴ Staroperzsky Gaubaruva.

¹⁰⁵ V súčasnosti prevláda názor, že Dareios v tejto vete informuje o vytvorení nového písma pre zápis staroperzštiny.

¹⁰⁶ Čo tiež znamená, že bol zapísaný v klinopise na tabuľkách a aramejsky na pergamen.

to zapísané a prečítané nahlas predom mnou. Potom som vyslal túto formu zápisu všade do krajín. Lud sa namáhal (aby to užíval? Aby to zachoval?).

Piaty stĺpec¹⁰⁷

71. Kráľ Dareios vyhlasuje: Toto (je) čo som vykonal v druhom a treťom roku potom, čo som sa stal kráľom: krajina nazývaná Elam sa vzbúrila; muž nazývaný Ataimaita, Elamčan – jeho urobili veliteľom. Potom som vyslal vojsko; muž nazývaný Gobryas, môj služobník – jeho som urobil veliteľom. Vtedy Gobryas išiel do Elamu s vojskom; stretol sa v bitke s Elamčanmi. Potom Gobryas porazil Elamčanov a zničil ich; a zajal ich vodcu, priviezol ho ku mne. Potom som ho zabil. Potom sa krajina stala mojou.

72. Kráľ Dareios vyhlasuje: Títo Elamčania neboli lojálni a Ahura Mazda nimi nebol uctievaný. Ja som uctieval Ahura Mazdu. Z vôle Ahura Mazdu, ako (bola) moja prianie, tak som s nimi jednal.

73. Kráľ Dareios vyhlasuje: Ktokoľvek bude uctievať Ahura Mazdu, bude jeho prosebník, živý, či mŕtvy.

74. Kráľ Dareios vyhlasuje: Potom som odišiel s vojskom proti Skýtii; potom Sakovia, ktorí nosia špicaté klobúky prišli proti mne.¹⁰⁸ Keď som sa dostal k moru, s celým vojskom som ho prekročil. Potom som porazil Sakov úplne; inú (časť vojska Sakov) zajali, ktorú priviezli ku mne v putách. A (on), ktorý bol ich veliteľ, nazývaný Skuncha – jeho zajali, priviedli ku mne v putách. Tam som urobil iného ich veliteľom, podľa môjho želania. Potom sa krajina stala mojou.

75. Kráľ Dareios vyhlasuje: Tí Sakovia boli nelojálni a Ahura Mazda u nich nebol uctievaný. Ja som uctieval Ahura Mazdu. Z vôle Ahura Mazdu, ako (bolo) mojím prianím, som s nimi naložil.

76. Kráľ Dareios vyhlasuje: Ktokoľvek bude uctievať Ahura Mazdu, bude jeho prosebníkom, živý či mŕtvy.

¹⁰⁷ Piaty stĺpec bol pridaný neskôr a je zapísaný iba v staroperzskej verzii.

¹⁰⁸ Antickí autori označujú Sakov za Skýtov. Nosili vysoké špicaté čiapky. Na reliéfe v Behistune je s takou čiapkou vyobrazený ich veliteľ Skuncha.